

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha standardu akutní lůžkové psychiatrické péče

Požadavky na stavební, technické a věcné vybavení oddělení poskytujících akutní lůžkovou psychiatrickou péči

Dokument vznikl v rámci projektu „Deinstitucionalizace služeb pro duševně nemocné“, (reg. číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0006213) realizovaného Ministerstvem zdravotnictví v rámci Operačního programu Zaměstnanost spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu.

REFORMA PÉČE
O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Příloha standardu akutní lůžkové psychiatrické péče

Požadavky na stavební, technické a věcné vybavení oddělení poskytujících akutní lůžkovou psychiatrickou péči.

Tato příloha doplňuje požadavky stavebního, technického a věcného vybavení oddělení poskytujícího akutní lůžkovou psychiatrickou péči nad rámec platné legislativy vybavení lůžkových nemocničních oddělení.

1. Definice pojmů

V souladu se standardem je akutní lůžková psychiatrická péče poskytována na psychiatrických odděleních nemocnic a psychiatrických nemocnic. Psychiatrické oddělení může být rozděleno na jednotlivé stanice se specifickým zaměřením psychiatrické péče (stanice zvýšené péče, stanice standardní péče). Oddělení akutní psychiatrické péče může podle místních podmínek tvořit pouze jedna stanice.

Akutní psychiatrická oddělení poskytují zvýšenou akutní psychiatrickou péči a standardní psychiatrickou péči.

Zvýšenou akutní psychiatrickou péči vyžadují pacienti, kteří z důvodů duševní choroby ohrožují sebe nebo své okolí nebo vykazují známky závažného psychomotorického neklidu, rizika sebepoškození nebo sebevražedného jednání. Tato péče je poskytována na specializovaných stanicích zvýšené péče nebo pokojích zvýšené péče.

Standardní akutní psychiatrická péče je poskytována pacientům, jejichž psychický stav je natolik dekompenzován, že není možná jeho stabilizace v jiném zařízení (ambulantní, komunitní, následné péče). V rámci psychiatrického oddělení mohou být vytvořeny stanice specializované péče podle závažnosti stavu, diagnózy či jiných kritérií podle možností a potřeb oddělení.

Stanice zvýšené péče – stanice poskytující zvýšenou psychiatrickou péči splňující podmínky pro pokoje zvýšené psychiatrické péče.

Stanice standardní péče – stanice poskytující standardní psychiatrickou péči s možností zvýšené péče v určených prostorách.

Standardní patientský pokoj – místnost pro pacienty vyžadující standardní psychiatrickou péči

Pokoj zvýšené psychiatrické péče – místnost pro pacienty vyžadující zvýšenou psychiatrickou péči

Izolační pokoj – místnost určená k bezpečnému pobytu pacienta, její používání je v souladu s pravidly pro používání omezovacích opatření, izolační místnost není zahrnuta do lůžkového fondu oddělení

Pro potřeby této přílohy bylo zúženo rozdělení lůžkových oddělení poskytujících akutní psychiatrickou péči uvedené v bodě 4 Standardu akutní lůžkové psychiatrické péče na následující dva typy staveb:

- novostavby lůžkových oddělení, jejichž projektová dokumentace musí splňovat všechny **požadavky** stavebního, technického a věcného vybavení uvedeného v této příloze
- změny (modernizace) staveb lůžkových oddělení vybudovaných před nabytím platnosti této přílohy s povinností implementovat tzv. **minimální standard** stavebního, technického a věcného vybavení.

Stanovuje se přechodné období pro splnění minimálního standardu 10 let od nabytí platnosti této přílohy standardu.

2. Doporučené kapacity oddělení

Kapacita lůžkových oddělení poskytujících akutní psychiatrickou péči by měla odpovídat potřebám spádové oblasti, jak vyplývají ze Strategie reformy psychiatrické péče, a zohledňovat rovněž jednotlivé krajské koncepce psychiatrické péče, pokud byly přijaty. Doporučený celkový počet lůžek novostavby akutního psychiatrického oddělení by neměl přesáhnout celkový počet 100 lůžek, doporučený nejvyšší počet lůžek pro jednotlivou lůžkovou stanici je 25 lůžek.

Pokud je zřízena zvláštní stanice zvýšené psychiatrické péče, doporučený počet lůžek této stanice je maximálně 20 lůžek. V případě, že nelze zřídit stanici zvýšené psychiatrické péče, je na stanicích standardní péče zřízen alespoň jeden jednolůžkový pokoj zvýšené psychiatrické péče nebo izolační pokoj, který je stavebně oddělený od ostatní části oddělení. Jsou-li na oddělení (stanici) zřízeny izolační pokoje pro pacienty vyžadující zvýšenou psychiatrickou péči, nejsou tato lůžka zahrnuta do celkového počtu lůžek oddělení (stanice).

3. Prostorové členění

a. Přístup do venkovního prostoru

Minimální standard

Pro všechny pacienty je nezbytné zajistit v průběhu hospitalizace přístup do venkovního prostoru, ať již formou volných vycházek či kontrolovaného pobytu v

zabezpečených venkovních prostorách pro pacienty, kteří nejsou vzhledem ke zdravotnímu stavu samostatných vycházek schopni.

Požadavkem pro novostavby je zřízení zabezpečených venkovních prostor v přímé návaznosti na prostory uzavřených oddělení např. formou atrií či přilehlých zahrad.

b. Základní místnosti

Minimální standard

- 1) standardní lůžkové pokoje pro pacienty
- 2) pokoje zvýšené psychiatrické péče
- 3) sesterna
- 4) vyšetřovna pacientů (další vyšetřovny mohou nahrazovat pracovní zdravotnických pracovníků)
- 5) pracovní zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků
- 6) WC pro pacienty
- 7) koupelna pro pacienty
- 8) koupelna a WC pro imobilní pacienty
- 9) kuřárna pro pacienty,
- 10) místnost pro společné terapeutické aktivity
- 11) jídelna a denní místnost pacientů
- 12) místnost pro návštěvy nebo vyhrazený prostor pro návštěvy pacientů
- 13) centrální místnost pro ECT u oddělení poskytujících zvýšenou psychiatrickou péči

požadavky pro novostavby

- 14) WC pro návštěvy
- 15) samostatná místnost pro sledování pacientů po ECT
- 16) jídelna oddělitelná od denní místnosti pro pacienty
- 17) místnosti pro další terapie
- 18) tělocvična či prostor pro pohybové aktivity
- 19) hovorna (pro pohovory personálu např. s návštěvami, pacienty, úřady)
- 20) šatna pro pacienty

Některé z místností 10), 11), 12), 17), 18) a 19) mohou sloužit k více účelům podle podmínek provozu oddělení.

c. Vedlejší místnosti

Minimální standard:

- 1) sanitární zařízení pro zaměstnance
- 2) skladovací prostory

- 3) čisticí místnost
- 4) místnost pro přípravu a výdej stravy
- 5) denní místnost zaměstnanců

4. Jednotlivé místnosti

Minimální standard vychází z platné legislativy a splňuje všeobecné požadavky na technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení lůžkové péče. Nad rámec těchto předpisů je nutné u všech místností stanice poskytující akutní lůžkovou psychiatrickou péči věnovat zvýšenou pozornost světelnému komfortu pacientů a volbě vhodných barevných odstínů jednotlivých prostor.

U všech místností, v nichž dochází k pohybu pacientů, je vyžadováno splnění bezpečnostních doporučení uvedených v bodě 6.

a) standardní pokoj pro pacienty

Minimálním standardem je plocha 5 m² na 1 lůžko a minimální plocha pokoje 8 m², mezi lůžky musí být zajištěn dostatečný prostor pro činnost více členů personálu. Přípustné jsou v rámci minimálního standardu nejvýše třílůžkové pokoje se samostatným WC a koupelnou společnou nejvýše pro dva pokoje.

Požadovány pro novostavby jsou jedno- a dvoulůžkové pokoje se samostatným WC a koupelnou společnou nejvýše pro dva pokoje.

Tyto pokoje jsou zřizovány na stanicích standardní péče.

b) pokoj zvýšené psychiatrické péče

Minimálním standardem je plocha 5 m² na 1 lůžko a minimální plocha pokoje 8 m², mezi lůžky musí být zajištěn dostatečný prostor pro činnost více členů personálu. Přípustné jsou v rámci požadavku pro novostavby nejvýše jedno nebo dvoulůžkové pokoje se samostatným WC a koupelnou společnou nejvýše pro dva pokoje. V rámci minimálního standardu jsou ve výjimečných případech přípustné i nejvýše třílůžkové pokoje se samostatným WC a koupelnou společnou nejvýše pro dva pokoje, preferovány jsou ale jedno nebo dvoulůžkové pokoje.

Pokoj musí být vybaven možností trvalého dohledu ošetřujícího personálu (průhledové okno nebo kamerový systém). V případě omezení pacienta ve volném pohybu v tomto pokoji je trvalý dohled personálu vyžadován. Vybavení místnosti musí minimalizovat riziko úrazu či zneužití k útoku (viz bod 6).

Tyto pokoje jsou zřizovány na stanicích zvýšené péče a stanicích standardní péče.

Jednolůžkový pokoj tohoto typu musí být dostupný v rámci oddělení pro každou stanici standardní péče, a to v minimálním poměru 1 pokoje pro 1 lůžkovou stanici.

c) izolační pokoj

Minimálním standardem je jednolůžkový pokoj o minimální ploše 8 m². Lůžko pacienta musí být přístupno nejméně ze tří stran a kolem lůžka musí být dostatečný prostor pro činnost více členů personálu. Místnost musí být vybavena možností trvalého dohledu ošetřujícího personálu (průhledové okno nebo kamerový systém). Vybavení místnosti musí minimalizovat riziko úrazu či zneužití k útoku (viz bod 6).

V izolačních pokojích není vyžadováno WC a koupelna, pro pacienty musí být ale zajištěn bezproblémový přístup na WC a do koupelny v rámci lůžkové stanice. Je-li WC či koupelna pro pacienty součástí izolačního pokoje, musí být odděleno od zbývajících prostorů pokoje alespoň neprůhlednou zástěnou pevně spojenou s podlahou nebo zdivem.

Zřízení izolační místnosti pro novostavby ani rekonstrukce není vyžadováno.

d) místnost pro ECT

Minimálním standardem místnosti pro ECT je plocha 12 m², která je dostatečná pro rozmístění mobiliáře, odborné činnosti v okolí lůžka. Lůžko musí být přístupné ze všech stran.

Místnost musí být vybavena podle standardů pro prostory, ve kterých je poskytována celková anestezie.

Je doporučen centrální rozvod kyslíku a vakua, pokud není zřízen, je nutné zajistit bezpečné uložení kyslíkových lahví tak, aby nebyly přístupné pacientům. Je-li součástí místnosti pro ECT rovněž prostor pro dospívání pacientů, je minimálním standardem jeho plnohodnotné oddělení od zákrového lůžka a pracovní místo pro dohlížející personál. Místnost musí být vybavena poplašným signalizačním zařízením.

e) místnost pro sledování pacientů po ECT

Požadována pro novostavby je místnost pro sledování pacientů po ECT, která přímo navazuje na místnost pro ECT a musí mít minimální plochu 8 m² pro jedno lůžko, minimální plocha na každé další lůžko je 5 m². Místnost disponuje příslušným počtem míst, umyvadlem, WC, pracovním místem pro dohlížející personál. Místnost musí být vybavena poplašným signalizačním zařízením.

5. Technické a věcné vybavení akutního psychiatrického oddělení:

Minimální standard vychází z platné legislativy a splňuje všeobecné požadavky na technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení lůžkové péče. Pro akutní psychiatrické oddělení je dále minimálním standardem:

- a) alkohol tester
- b) přístroj pro elektrokonvulzivní léčbu, je-li v rámci oddělení poskytována zvýšená akutní psychiatrická péče

Pokud je akutní psychiatrické oddělení vybaveno zařízeními nebo přístroji, které prokazatelně funkčně plně nahrazují technické a věcné vybavení uvedené v této příloze nebo jeho část a činí je nadbytečným, takto nahrazené vybavení nebo jeho část se nevyžaduje.

6. **Bezpečnostní opatření**

Duševní poruchy jsou často spojeny se změnami chování, které vedou k ohrožení pacientů samých či jejich okolí. Prostory, kde je poskytována lůžková péče těmto pacientům, proto musí minimalizovat toto riziko a zajišťovat maximální bezpečí pacientů. Toho je však třeba dosahovat s ohledem na současně zachovávaný komfort a důstojnost pacientů, nikoliv pouhou restrikcí. Uvedená bezpečnostní opatření jsou minimálním standardem pro stanice zvýšené péče a pokoje zvýšené péče na standardních odděleních. Na stanicích standardní péče je potřeba uvážlivě implementovat uvedená bezpečnostní opatření podle potřeby provozu stanice. Bezpečnostní opatření je nutné použít tak, aby současně nedocházelo ke zbytečným omezením pacientů a stigmatizaci prostředí.

a) **Dispoziční uspořádání oddělení**

Minimální standard

- kompenzace existujících nepřehledných zákoutí vizualizačními pomůckami, jako jsou kamerové systémy či systémy zrcadel.
- umístění sesterny, aby byly vytvořeny dobré podmínky pro observaci pacientů
- přehledné uspořádání pokoje snadno přehlednutelné od vstupních dveří do pokoje
- otevírání dveří tak, aby bylo zabráněno riziku zablokování dveří pacientem
- snadný přístup personálu do všech prostor na oddělení (univerzální klíč, elektronická karta apod.)
- zabezpečení vstupních dveří na stanici s minimalizací rizika neplánovaného odchodu pacienta i nežádoucího vstupu cizích osob na oddělení,
- signalizace nedovřených dveří na stanici
- na chodbách stanice pohybem aktivované osvětlení
- pokoje pacientů a izolační místnost vždy s přímým denním osvětlením

Požadováno pro novostavby je řešení dispozice lůžkových stanic tak, aby byla minimalizována možnost vzniku nepřehledných zákoutí.

b) **Rozvody elektrického proudu a plynů**

Minimální standard

- v prostorách volně přístupných pacientům mechanické zajištění elektrických zásuvek nebo možnost jejich aktivace a deaktivace personálem
- volba zásuvek a krytů znemožňující jejich snadnou demontáž
- mechanické zajištění přístupu k centrálním rozvodům (medicínské plyny, rozvod vakua)
- zamezení přístupu pacientů k rozvodům medicínských plynů, kyslíkovým bombám

Požadováno pro novostavby je zřízení centrální aktivace/deaktivace elektrických okruhů personálem pro jednotlivé místnosti či skupiny místností dle organizačního členění a rovněž přehledná vizualizace aktivace/deaktivace a centrální rozvod kyslíku po budově s uzamykatelnými vývody.

c) Osvětlení

Minimální standard

- vybavení světly odolnými proti poškození, nejlépe vestavěnými do stropů a stěn
- osvětlení nesmí být kryta kovovou mřížkou, na níž je možné umístit strangulační závěs
- světla i vypínače obtížně demontovatelné

Požadováno pro novostavby je zřízení osvětlení pokoje pacientů, příslušenství a chodeb umožňující dva režimy osvětlení (denní a noční režim), pohybově aktivovatelný režim nočního osvětlení na chodbách.

d) Topení, větrání, zabezpečení oken

Minimální standard

- zajištění bezpečnosti oken tak, aby bylo minimalizováno riziko úniku a poranění pacienta a zajištěno dostatečné větrání
- okna a ostatní skleněné části oddělení (včetně zrcadel) musí být z nerozbitného skla nebo vybaveny bezpečnostní folií
- zastínění oken je řešeno za použití venkovní stínící techniky, na pokojích zvýšené psychiatrické péče s možností ovládaní pouze personálem
- umístění a krytí radiátorů minimalizující riziko úrazu pacientů

Požadavkem u novostaveb je užití systémů nuceného větrání v objektu s pevným zasklením oken v prostorách pro pacienty, zřízení podlahového topení či jiný druh topení bez radiátorů. Požadováno je zabezpečení oken bez použití mříží s výjimkou izolačních místností.

e) Protipožární ochrana

Protipožární ochrana musí být řešena podle platné legislativy ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem ČR, avšak tak aby byla minimalizována rizika zneužití protipožárních systémů k narušení uzavřeného režimu lůžkových stanic (např. zpožděné automatické otevření vstupních dveří na stanici umožňující kontrolu zdroje požáru a deaktivaci poplachu).

Minimální standard

- rozmístění a ochrana hasicích přístrojů znemožňujících zneužití či poškození
- požární hlásiče na chodbách a pokojích pacientů

Požadovány pro novostavby jsou automatické hasící systémy.

f) Omezení rizika strangulace

Minimální standard

- použití vybavení s prvky snižujícími riziko zavěšení (konické kliky, vhodné samodovírací systémy, speciální háčky, upravená madla, skluzné vodovodní baterie, sešikmená horní část skříní či polic aj.) pro všechny prostory stanice s omezenou možností monitorace personálem
- na oddělení nesmí být volně dostupné elektrické kabely, sprchové hadice, splachovadla, dlouhé těsnící pásy a jiné materiály zneužitelné ke strangulaci

g) Zajištění bezpečnosti pro personál

Minimální standard

- uspořádání pracoven personálu se snadnou možností úniku personálu v případě nebezpečí (umístění pracovních míst personálu ke dveřím, prostorné a krátké únikové cesty, snadno otevíratelné dveře, event. zdvojení východů např. do vedlejších místností)
- vybavení pracovních míst personálu poplašným signalizačním zařízením
- osobní akustický alarm s možností snadné lokalizace personálem pokrývající všechny prostory oddělení

Požadováno pro novostavby je zřízení signalizačního zařízení ohrožení personálu, které monitoruje polohu ohrožené osoby a pokrývá signálem všechny prostory oddělení.

h) mobiliář

Minimální standard

- v místnostech se samostatným pohybem pacientů buď pevné ukotvení nábytku nebo volba nábytku masivního, špatně uchopitelného (prevence zvednutí,

odhození) či naopak z lehkých a pružných hmot bránících zlomení a v jeho případě minimalizujících vznik ostrých úlomkových hran

- veškerý stabilní nábytek vyšší výšky či předměty fixované na zeď musí být opatřeny horním zešikmením proti přehození strangulačního závěsu

ch) kuřárny

Minimální standard

- vybavení kuřáren neodnímatelným bezpečnostním zapalovačem nebo organizačně stanovené postupy, které neumožní pacientům manipulaci s otevřeným ohněm bez dohledu personálu.
- vybavení účinnou ventilací
- přímá kontrola ošetřujícím personálem zaskleným průzorem nebo kamerovým systémem.

i) Atrium

Minimální standard

- zajištění stěn (bez hromosvodů, anténních rozvodů a ventilačních vývodů umožňujících lezení)
- okna z nerozbitného skla či krytí okenních tabulí bezpečnostní fólií
- chodníky bez dílů umožňujících jejich rozebrání a zneužití (např. formou drobného výsypu či jednolitého povrchu)
- případné dekorace pevně fixované či s vysokou hmotností, tak aby znemožňovala manipulaci za pomoci dvou osob
- vhodně volená zeleň, stromy malé velikosti zamezující lezení nebo v případě vyšších stromů ponechání holých kmenů do výše alespoň 3 metrů a osazení kmene konstrukcí pro zamezení šplhu po kmeni, umístění stromů by mělo být dostatečně vzdálené od střech okolních budov.
- umožňuje-li výše okolního ohrazení přeledení, jsou doporučeny zábrany proti přeledení